

Ұлттақ башмаққа жат мінез - құшақтарға көзқарасыз

Әрбір ұлттақ өзінің салт-дәстүрлері, өз мәдениеті, өз тілі болады. Ұлттардақ өзіндік ерекшеліктері болады, сол ерекшеліктерімен, ерекшеленеді. Әр ұлт өз мәдениетін, тілін, салт-дәстүрін ұстауға керек. Өз тіліңе, салт-дәстүріңе қандай құрметпен қарасаң, басқалар да сондай құрметпен қарайды. Кейбір ұлттар өз мүддерінде сөйлей аласы жамада. басқа тілді білген, әрине жақсы. Бірақ өзінің ана тілінді ұнатпаған жоқ. Қазақ халқына маңадағы бір керемет мақала бар: „Өзге тілді білген біл, өз тіліңді құрметте!“ деген. Сол себепті де өз тіліңді ардақтап, құрметтеп жүрейік.

Біздің ұлтпаз-қазақ. Қазақтамаздық салт-дәстүрі, мәдениеті, тілі, діні ерекше және өзгеше. Қазақ халқы ұлкендерді құрметтейді, кішілерге ізет көрсетеді. Бір-бірінен көмектерің аямайды. Әрдайым қал ұшан сөзге дайын. Жігіттері мен қыздары да әрдайым көрікті, әдемі, тәрбиелі балалар. Ар-ұятты, намысты бар халық. Қазақ халқы ақкөзі, ақжарқын халық. Артау айы, сөзі, іс-қимылы жоқ. Әрдайым адамдарға сый-құрметпен қарайды. Қазақ халқына есі ұластықтар тән. Ата-заманнан келе қатқан салт-дәстүрді, ұстанымды ұстауымыз керек. Кейбір адамдар мұны да ұшытап бара жатар. Өз тіліңді жоғалтпай аямайың!

“Елімізді қорғайтын басана қонған бақ”

Қазіргі кезде Қазақстанда көптеген өзгештелер болуда. Жіздің еліміздің өзгешелігін көрсеткен ұлт-қосқан мақалдар бар біз сол кәсілері рәкімет айтуымыз керек. Жіз өз елімізді қорғайтын бақ еліміз біздің елімізді қорғамақ беремізді. Жіз өз елімізді сақтап және өз балаларымызға өз елімізін сақтау мақсатын айтуымыз керек. Қазіргі кезде жастардан 100% ден 30% пайызға астам егде білім алып ілет егде тұрал жастар өзге болады, менің ойымына өз елімізге кететін мәр жас. Көнемі айтамыз бақ өз еліміздің тарихын білгенді түрде білуіміз керек. Мәселен келіңіз, адамдар өз елімізін өз елімізін тарихын білгенді. Менің ойымына елімізін келіңізін туып өлік азығын тарихын білуі керек, себебі еркін балалар еліміз тарихын ұраса мақал жере алынмақ мүмкін. Жіз елімізді өз балу үшін өзін білгенді керек. Жіздің осында елімізді ел боламыздың себебі біз үшін қан мін жасаман тақым ата-бабаларымыз келіңіз ұзақ ұстамақ өзін күресің деп біз үшін көп көрісі кіретін.

Мәселен Ишанбаев атамыз үшін жастарға елімізін атамыз ақымақ ел өлкеде біз мүмкіндігін өте көп түбі түркі мақсаты жатты. Бізде біз жастар сол кәсілердің үмітін ақтап өз еліміз үшін біріне дөңірі болуымыз керек. Көнемі біз өз басалымыз бізге ойлап қолымыз көп ұзаққа өз атымызды білгенді қалдырап кетуіміз керек. Жіздің айтқан сөздеріміз аздап үшін боламыздың сөздері мақсатымыз айтуымыз керек, мүмкін оларда елімізін сақтап жұрттың балар. Жіз осы ата-бабаларымыздың арқасында бүгінге күзге не балуға не болмада соққан өркін біліп атымыз біз оларды біліп атырамыз ақымақ келіңіз ұзаққа деп өзгешелігін кітаптарын өлеңдер жинағына біз үшін мақал қалдырап. Мәселен келіңізін болмақ үшін атырамызды атырамыздың атамыз ақымақтарын бірақ олар баршылығымыз жандар сол мақсаты үшін үшін атырамызды атамыз мақсатын білгенді. Мін біздің елімізді ел болмақ атырамыз осы кәсілердің арқасы, осы кәсілерді біз елімізін ұстамақ керек, себебі сол кәсілер мақсаты қай күзге болсын сұрақ мүмкін. Мін біз сол кәсілердің еңбегін ақтап арқасын сол кәсілердің үмітін атырамыз керек. Жіздің басалымыз қонған бақ осы болуы керек.

Қатысушының шешімдерін толтыруға арналған өріс / Поле для заполнения решений участника Парақ / Страница № 1

Абайдың қарасөзіндегі "Ақыл, қайрат, нүректі біздей ұста" сөзінің мәні мен маңызы.

Абай атамыздың көптеген қарасөздері бар. Атамыздың қарасөздері бізді ақылға, дала бағуға үйретіп, мақтаншақ, өтірікпен иренуге үйретеді. Абай атамыз дала, ақылға кінә бағды. Адам зиялылығы бірі бағдан кінә. Абай атамыздың мағжан шотармаларына, әңгіреріне кінә күрсе дейік тағы қаламын. Соны мағжан тағыма, әңгілі кінәлердің бірі бағдан. Абай шотармалары сал мағжанға да адамдар әңгісініп ақылға деп ұлттықамын. Абай атамыздың үйреніптік, ұстағын күрсе көп. Абай атамыз шотар асо әңгірде сөздей дара кінә көк шотар. Айтпағын кеткендей Абай атамыздың қарасөздерінен көп күрсеңі үйренуі бағды. Абайдың қарасөзіндегі "Ақыл, қайрат, нүректі біздей ұста" сөзінің мәні мен маңызы. Ал, ақылға, қайратта, ақыл асо күрсе әңгірдің бірі және біздей ұстағын, аларға дүрсе қалдыма білу деген мағжан бағдырдегі деп айтамын. Адам зиялылығы өз күрсеңі тағыма қалды. Әлге адамдардың сөзін тағымамай, өз ай-сана сөзіңізді, күрсеңізді тағыма керек. Күрсеңі кінә қалап тұр асо істе деп білемін. Мейіс айтыма. Абай атамызға асо кінә айтыма келме бағды.

Қазақтан, "Дара тұяқтарыма" бірі Абай тұяқбаев. Ол зиялылығы мен күрсе тұяқтан тұяқ. Абай біздің бекер "Ол күрсе асо асо ба, бек күрседегі қалама ба" деп айтпаған. Ал қазақ халқы, өтірік, мақтаншақ, мағжан мағжан кінә бағдан деген. Айтпағын бірі қашеттір адамға құртады. Ал ақыл-ай, қайрат, білім, ар-ұятқа асо бағдан деген. Абай атамыз ар адамға білімге мағжан білім адам. Ар адам, ар күрсе бағдан саған білім ала білім деген мағжан. Оған көк өз бағданға қашеттерде де сөзтау білу. Ақыл, білім көк асо қайратты, өзін сөзіңізге бағу керек. Күрсеңіне мағжан күрсеңі, мағжан істе тағыма білу қалды.

Қазақ халқына „Ұлт баласы“ деген ұғым бар. Сондықтан біз қазақ халқы өз ақсақалымызда біліп, қазақ тілін құрметтеп мұрғайық. Өз қазақ тілін, ақын, жазушыларда білмелі мен үшін ұлт! Сонымен Абай атамыз айтқандай „Ақын, Қайрат, мұрғайы бізге ұста“ дегендей, біздің кім екенімізді ұлтпей, Абай атамыздың сөзінен екпіндерін айтып, таңданып, ұлтпей мұрғайық. Абай бізді елшімен маған баласы деген елші. Бізді білімге шақырған кісі. Білім баласы нәрсесі ақын әрі жетілдіреді деген кісі. Біздің баласы нәрсесі қалай деген бізге елші кісілердің бірі. Қазіргі таңда көптеген оқу орындары мен мектептер бар. Сол заманда „алтын ұяларға“ баланы білім үшін күрескен жандардың бірі баласы. Біз үшін қараңыздық ақын, білім деп қалдырған. Осы ақын, жазушылармен, қараңыздық ақын, білімге ақын, біз үшін нәрсесі ерліктерін ұлтпейлік қалайтық. Атамарымыз бізге елші, бізде атамарымыздың жазушы, ақынға сеніп, аларға ұлттерін ақтайтын жандарымыз. Сонымен ақын, ақынға бізге елші, бізде өз баласыға сеніп, өз қазақ елімізді, қазақ тілімізді жетілдіріпте жазуға аламыз. Сөйтіп біз ар-ұяға бар қазақ халқымыз. Осы елші баласы біздің қаламызда. Сондықтан Абай атамыздың баласы жерге таңданып, ар-ұяға, білімді жазушы ақын мұрғайық. Мемін айтыпша бұл біздің қаламыз келеді. Атамарымыз бізге елшідей, менде бізге, нәрсесі елші!

Абайдың қарсаңында «Ақыл, қайрат, шүректі бірдей ұста» сөзінің мәні
мын мынада.

Абай атамыздың осы жетініші қарсаңында «Ақыл, қайрат, шүректі»
үшеуінің дауыс тапқызы салында. Әрқайсысы арнайы өзін бірінші
орында қойып, басқару. Сол себепті, дауды шешу үшін солмына жүгінесі.

Тамашы сөздері байышы, ақыл да, қайратта, шүректен шығу
өздері басшылық ете алында. Сөйсі, барлықшылық шығу, әрі жолдан
жығып болады. Егер үшеуі бірлесіп жұмыс жасап, бір-біріне талпын-
тырып, жасып ісін асырып, жамалы жатып жасап са қол-
дау арқылы қамек береді. Кейбір жағдайда бәрі бір ұстау
қилыдағы тұрарда. Шығандарда жетпейді.

Менің ойымша, ақыл, қайрат, шүректі бірдей ұстап, басқарсақ соны
жасап нәтижесі шығады. Әрі, жасап жатып ісін берекелі болсақ деген,
ақылдағы са, қайраттағы қызыл, шүректің талпынса қамектегіңіз
кеңіс бар. Тек ақылмен ойлап үлкен мәнімен келсе, ойының ісін
нәтижесі жетуі бір талы.

Ойлап қорасақ, ең досымен сөзге келіп қандау. Ең бірінші, әркім қай-
раттылығын ұстап тұрарға ала жүгіресің. Ал ақылмен ойлап шүре-
ктің сүйенсе бұл жағдайда шешуші тартып, бір-біріне деген сайласып-
та ұстап қаласың. Осы ретте, тата бір жағдайда жасып ретінде қор-
сақ, мектепте оқу барлығында қилыдағылар тартып бірден бәріне салып
келеді. Оның орнына ақыл, қайрат, шүректің сүйеніп келесіде міндетті
түрде дүрестілікке текке сенуін қажет.

Үшінші де, кішісінде бұл ақыл сөздің мәні мен өмірдегі маңызды ұлтқа-
дан жет. Қилыдан жағдайда есіңе алып «Ақыл, қайрат, шүректі мын үшін
әрқашан біріге шүреді» деген ұстаныммен тұру арқылы өзін деген сенім-
ділікті жеткізіп қоясы.

Әбайдың қарасөзіндегі «Ақыл, қайрат, жүректі
бірге ұста» сөзінің мәні мен маңызы.

Әбай Құнанбайұлы қазақтың ұлы ақылы, әрі жазушысы. Өзінің жазған қырық бес қарасөзінің ішінде, он жетінші қарасөзінде адам байындағы қасиеттерді көре аламыз. Әбайдың он жетінші қарасөзінде ақыл, қайрат, жүректің адам байында бірге болуы керектігі айтылған. Өзі қарасөзде ақыл, қайрат, жүрек үшеуінің жымыза келіп, кімнің ең маңызды екенін сұрап, сөз таласады. Ақыл адамға бүкіл шындықты зерттеп, жымы мен білім алып, ақылды шешім қабылдауға көмектесетіндігін айтады. Алайда, жымы оның адамның ақыл мен білімді қандай жаман жағдайда қайдан мүмкін екендігін және оның әдіс дұрыс шешімсіз адамды кез келген шешімдерді қабылдағанда қандайтынын айтады.

Ал қайрат болса өзінің адамды жігерлендіріп, адамның түрлі кедергілерге тайсалмай, ала қозғалуға мүмкіндік беретіндігін айтады. Сондай-ақ, қайрат адамның шешім қабылдап, қорықпауға көмектеседі. Ешкім оған, қайраттың, күш-жігердің алумен қайдан мүмкін екендігін, өздерге зардан шектіруі мүмкіндігін айтады.

Сонай жымы тек жүректің адамды дұрыс жолға салатындығын, оның адамды әдіс, адам шешім қабылдама алатындығын айтады. Бірақ ол үшін жүректі таза ұстау керек. Егер жүрегіңе кір жұзып, жаман қылықтар жасаса адам

теріс жаққа түседі.

Ғылыми адамның бойында осы ақыл, қайрат, жүректің біргеі болса, ол адам ең таза, ең ақылды, ең қайратты, дана адам болатындығын айтады. Меніңше Абай бұл қарасөзімен адам бойында болу керек, ең маңызды үш қасиеттің маңызды түсіндіргісі келді. Сондай ақ, олардың бір-бірінің бала ағамның түсінімін. Мен де бұл аймен тапқы келісемін. Себебі, ақыл, қайрат, жүректі бойымызда біргеі ұстасақ қана, жақсы адам бала ағамыз. Қазіргі кезде өмірде тәжірибелі, өмірлік, ашуға тез берілетін адам көп. Салардың арасында адамгершілігінді сақтап қалу өте маңызды. Бір өрбүге көллектесетін ақылда, ерлік, жігер беретін қайратта, бойында таза ұстап, сыйластыққа үйрететін жүрек те адам өмірінде үлкен орын алады. Абай Құнанбайұлы осы мәселені көріп, жақсы түрінде бізге жеткізіп отыр. Демек-ақ Абайдың қандай дана тұрға екенін біле ағамыз. Абайдың арқасында көп адамдар осы үш қасиеттің маңызды түсінді. Меніңше, Абайдың оң жетіні қарасөзінде, қанша қарасөздері де өмірде үлкен мән мен маңызға ие. Осы қарасөзден ақыл, қайрат жүректі біргеі ұстау керекін білдік. Себебі, бұл қасиеттер өте маңызды.